

li diu tranquilament la dona. / Mi·qu' 'l nostre home *estemordit*: / ell, tan ardit, / aquei nou parlar l'escaliva / ---» (Perpiny., 62). Sentit figurat 'mig coure una vianda al caliu' (Cambrils, DAG.).

En la meua tesi *Vocab. Aranès*, 1928-31, cridant l'atenció sobre l'aranès *estalamurdit*² 'atordit, estabornit (d'un cop)', ja invocava part d'aquests fets, explicant aquesta forma com el resultat d'una altra forma de dissimilació de les *r* (*r-r > l-r*), amb la inevitable conseqüència d'haver d'intercalar una *a* dins el grup *tl* per fer-lo pronunciable.

El mot continua des d'allí amb algunes variants en alguns parlars de la llengua d'oc i del francès; potser també a Luixon, però allí, en tot cas, ens consta que s'usa *estalmòrt* «des bêtes fatiguées d'avoir longtemp marché», segons testimoni de B. Sarrieu:³ pot ser una derivació retrògrada des d'*estalamourdit*, *-tit*, o simplement el fruit d'un encreuament d'aquest amb el sinònim *mi(e)i-mort*. En altres zones gascones Palay recull *estramouti* i *estramounti*, en els quals la dissimilació (a causa de la resistència del grup *str*) s'ha fet alterant la 2.ª i no pas la 1.ª *r*, sigui emudint-la, sigui mudant-la en *n*. També a Tolosa deuria haver existit una forma com l'aranesa, si bé allà s'encreuà amb el tipus *ESTABORNIR*, com sigui que Doujat (S. XVII) ens hi reporta una forma *estalabourni* «éblouir, ébarluer»; i a Savoia ha passat cosa anàloga si bé allà només ha afectat la *-m-*, fent-ne *étalabordi* amb un sentit com 'causar rodaments de cap' (FEW I, 441, § 2).

Com hem vist per les formes recollides pel dicc. de Palay, una *-t-* darrere la *r* es conserva encara en parts del gascó; i si arribem fins als Alps allí trobarem la variant més pròxima a l'etimologia, en les altes valls del Delfinat provençal: «*stramourtir*: étourdir par un coup» (Chabrand, *Le parler des Alpes Cottienues*, s. v.).

Variant que ens obre els ulls, mostrant-nos que es tracta del mateix que l'it. *tramortire* tr. «(fare) venir meno o smarrire i sensi: *lo tramorti con un sasso nel capo*», «cadde *tramortito*, restò lì come *tramortita*» (encara d'ús normal segons Petrocchi, que també el recull amb ús intr. «marrire i sensi»). No sols és de la llengua clàssica sinó que ja l'assenyalen en Bono Giamboni, en la primera meitat del S. XIII (APrati), i el mateix Petrocchi troba l'antiquat *tramortigione* (= *tramortimento*) en les *Vite d. SS. PP.* de Domenico Cavalca (S. XIV) i en un escriptor veronès de c. 1800. Com que l'italià ha tendit a reemplaçar cada cop més la forma *stra-* del prefix EXTRA- pel secundari *tra-*, és clar que la forma italiana és idèntica en el fons a la del provençal alpí i el gascó.

Prescindint dels suggeriments etimològics superficials o insuficients de T. Forteza (*Gram.*, 303), Montoliu (BDC III, 70) i AlcM, el primer que cal tenir en compte és el que vaig posar en la meua memòria de doctorat: «separados los prefijos *es-* y *tra-* queda un verbo *mordir* que será probablemente a-al. ant. *MORDJAN 'matar' (> a-al. med. *mörden*; el al. mod. *morden* procede en cambio de *MORDAN)». No és fals

això, si bé després he vist que des del punt de vista germànic és tirar una mica al dret (fins i tot si fem el canvi de «a-al. ant.» en «fràncic» que és el que jo volia dir en el fons); les formes ben comprovades són només a-al. ant. *mord* 'homicidi', b-al. ant. i ags. *morð* id. (amb algun verb derivat menys important a-al. mj. *mürden/mörden*), i d'altra banda la forma amplificada gòt. *maúrthr*, ags. *morðor* 'homicidi', amb un derivat verbal gòt. *maúrthran* 'assassinar': dels quals prové l'únic descendent romànic provat, el fr. ant. *m(o)urtre*, *m(o)urtrir* (avui *meurtre*, *-ir*). No seria prudent de suposar altra forma verbal en fràncic o gòtic; encara més: no sols la forma amb *-rtr-* no ens convé gaire, i el matís semàntic, menys, sinó que no és de bon mètode partir d'un verb **mordir*, no testificat en romànic, i suposar-ne derivacions romàniques amb *estra-* o amb *tra-*.

Val molt més partir de la creació purament romànica *estra-mort-ir*, comprovada per l'italià i per les formes occitanes; i, tot tenint en compte també la vasta mesura de contacte i influències que existí amb el grup d'ESTABORNIR (i algun que n'hi hagué amb *estremir*), admetre que *estramortir* es canvià en *estramordir*, modificació ben lleu, per influència del sinònim *atordir* (*estordir*), ajudant-hi encara els mots d'aquella família.⁴

DERIV.: *Estamordida* eiv. «estremecimiento nervioso» (PzCabr.). *Estamordidor*. *Estamordiment* 'estremiment' [*estr-*, S. XIV]: «reguonexent no ésser aquell lo qual yo estimava, mas la sua ombra, axí tost un *estremordiment* fret me corre per los ossos e tots los pèls me comensaren arruffar» (Corbatxo, BDLc XVII, 18), 'atordiment': «mes ab tot y això, aquell acte produhí entre les dones un tal *estemordiment* que les arraulí a totes a la cunya, plorant ---», Noller (*Pap.*, xviii, p. 188).

¹ No sé si «*estomordit*: aturdido» en el dicc. valencià de Peralta és assimilació o mera errata tip.—

² L'ALCAT., 776 atribueix també *estalamurdi* 'estabornir' a Mequinensa.—³ Que ens reporta A. Schmitt, *La Terminologie Pastorale dans les Pyr.*, 41, si bé suposant-li una rebuscada connexió etimològica (altrament, impossible també en l'aspecte fonètic i formatiu) amb *estalb*, espècie de ramat o escamot.—⁴ Algun cop s'ha barrejat amb aquest problema etimològic alguna forma com *estremendir*, que va usar ocasionalment VCatalà amb sentit vagament semblant al del nostre mot o bé el d'*estremir*; més val atenuar-se, si de cas, a formes més ben comprovades com el prov. *estrementi* intr. «retentir» en *Mireio* VI, 70.6, que jo també he sentit cap a la Vall d'Aran en altres sentits. Poca relació hi ha entre això i el nostre grup (i en tot cas cal maliciar-se de tot el que tingui relació amb l'abominable pastitx «dialectal» perpetrat per la bona novellista amb el pastor de *Solitud*, etc.). Tampoc no em sembla digna de crèdit una forma *atemordida* 'esporuguida' que posa com a acotació el Sr. Joan Mas en una comèdia *Ca Nostra*, p. 101.

ESTAMPAR, d'origen germànic, probablement pres